

Tabal krallığı

GH Krallıklarının en batıda ve en kuzeyde olanıdır. Doğudan Milidia, güneyden Hilakku (Kilikya) ile sınır komşusudur. Bölgenin büyüklüğü, Salmanasar III döneminde, burada 20 kadar prenslik bulunmasından da anlaşılmaktadır. Gerçekten de, Salmanasar III, 837 yılında Tabal'a yaptığı seferde, Tabal kralı Tuatte'yi, kentinde kuşattığını ve oğlu Ki(a)kki'nin haraç vermeyi kabul etmesi üzerine, burada bulunan 20 prensin kendi egemenliğine girdiğini bildirmektedir.

III.Tiglatpleser zamanında haraç veren krallar şunlardır:

Tabal kralı Waşşurme,

Tunna kralı Uşhitti,

Tuhana kralı Urballai,

Iştunda kralı Tuhamme.

Bunlardan Waşşurme haraç ödemeyi daha sonra reddettiğinden, Assur orduları Tabal'a girmiş ve onu tahttan indirerek yerine Hulli adında birini geçirmiştir. Bu yeni kralın sonu bilinmemekle beraber, oğlu Ambaris, Sargon II'nin bir kızı ile evlenmiştir.

**III.Tiglatpleser zamanında haraç veren krallar:
Tabal kralı Waşşurme,
Tunna kralı Uşhitti,
Tuhana kralı Urballai,
İştunda kralı Tuhamme.**

Ambaris'in egemenliği altındaki bölgeden Assur kaynakları **Bit-Burutaş** olarak söz etmektedir. Belki de buraya Sargon zamanında yeni bir isim verilmiş olabilir. 713'te Ambaris, Muşki kralı Mita ve Urartu kralı Rusa ile Assur'a ihanet etmiş bu nedenle de Assur buraları işgal etmiş ve yönetim Assur'dan gönderilen bir valiye verilmiştir. Ancak, aynı bölgedeki Tuanna'ya dokunulmamış ve onun kralı Matti Assur'a haraç vererek yaşamını sürdürmüştür.

II. Sargon'un Tabal'a 706'da yaptığı seferin ise ayrıntıları bilinmemektedir.

Daha sonraki yıllarda, 675'te Tabal'da Işkallu adında bir yerli kral olduğu ve Milidia kralı Mutallu ile müttefik olduğu, bazı belgeler yardımıyla anlaşılmaktadır. Daha sonraları ise bu Mutallu, 667'de kendisine Tabal'ın da hakimi olarak görmüştür.

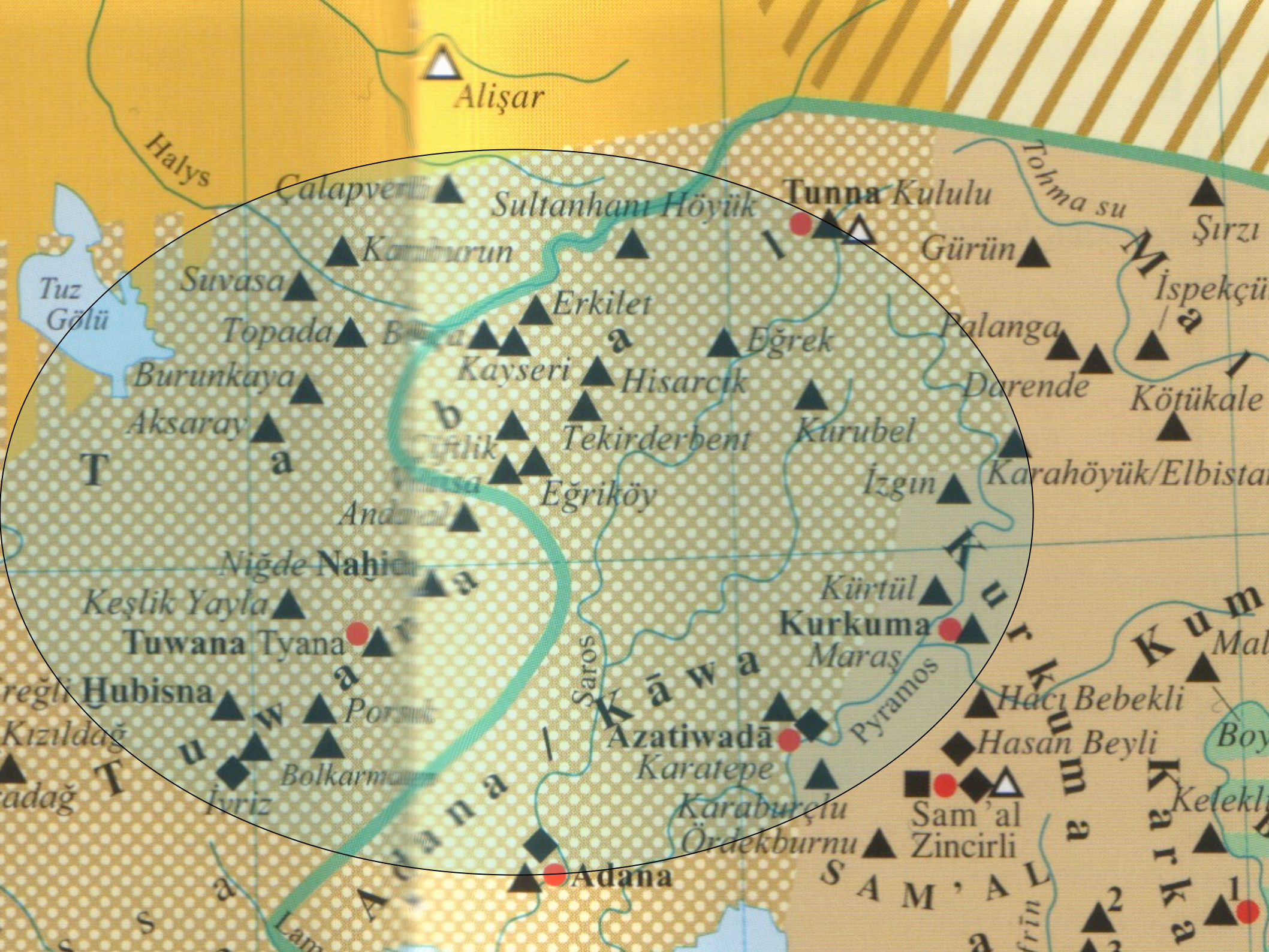
Tabal'da bulunmuş hiyeroglif yazıtlarda, III. Tiglatpleser döneminde Waşşurme adına çok sık rastlanmaktadır.

Topada yazıtında, Tuwatis oğlu Waşşurma olarak, ve başkentinin adı ise Parwida olarak geçer. Bazı araştırmacılara göre bu da Bit-Burutaş ile birdir.

Sultanhan, Kululu gibi diğer küçük krallıkların, Waşşurmayı kendilerinden yüksek saydıkları ve kendilerini onun vasalı olarak gördükleri yazılıdır.

III. Tiglatpleser'in annallerinde Urballai olarak geçen kişi, Kemerhisar ve İvriz yazıtlarında Tuwanuwa kralı Warpalawas olarak geçmektedir. Assur metinlerindeki **Tuhana** krallığının Luvi dilindeki aslı da böylece öğrenilir. Bulgarmaden yazıtında kendisini Tarhuwadda oğlu Tarhunasi olarak tanıtan kişi de kendisini Warpalavas'ın vasalı olarak tanıtmaktadır.

Tabal'ın diğer GH devletlerine göre farklı bir konumu vardır. Diğer GH devletleri daha çok Assur etkisine girmelerine karşın, Tabal daha çok Frig etkisine girmiştir.

Alışar

Halys

Çalapverli

Sultanhanı Höyük

Tunna Kululu

Tohma su

Tuz Gölü

Suvasa

Karaburun

Erkilet

Gürün

Şırzı

Topada

Bağca

Kayseri

Eğrek

Palanga

Mispekçü

Burunkaya

Çiftlik

Hisarcık

Darende

Kötükale

Aksaray

Yenişehir

Tekirderbent

Kurubel

Karahöyük/Elbistan

T

a

Yenişehir

Eğriköy

İzgin

Andanul

Niğde Nahidi

Keşlik Yayla

Tuwana Tyana

Kürtül

Kurkuma

Maraş

reğli Hubisna

Porçuk

Azatiwadā

Karatepe

Pyramos

Hacı Bebekli

Kızıldağ

İvriz

Bolkarm

Karaburçlu

Ördekburnu

Sam'al

Zincirli

Hasan Beyli

adağ

T

U

S

a

Lam

A

d

a

n

a

Saros

Kāwā

Karaburçlu

Ördekburnu

Sam'al

Zincirli

Karaburçlu

Ördekburnu

Sam'al

SAM'AL

Zincirli

Sam'al

F

U

K

U

M

a

frin

L

a

2

Kum

Mal

Hacı Bebekli

Hasan Beyli

Sam'al

Zincirli

Karaburçlu

Ördekburnu

Sam'al

Zincirli

Boy

Keleklü

Karaka

1

2

3

Geç Hitit Heykeltraşlık Eserleri:

Orta Anadolu'nun güneyinde kalan ve antik adıyla Tabal olarak tanımlanan bölgede, yoğun olarak GH dönemi kültür eserlerine rastlanmaktadır. Ancak burada dikkati çeken bir özellik, bu bölgede Göllüdağ dışında, mimariye bağlı eser bulunmamasıdır. Aşağıda inceleyeceğimiz eserlerin hepsi, ya bir stel ya da kaya anıtıdır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

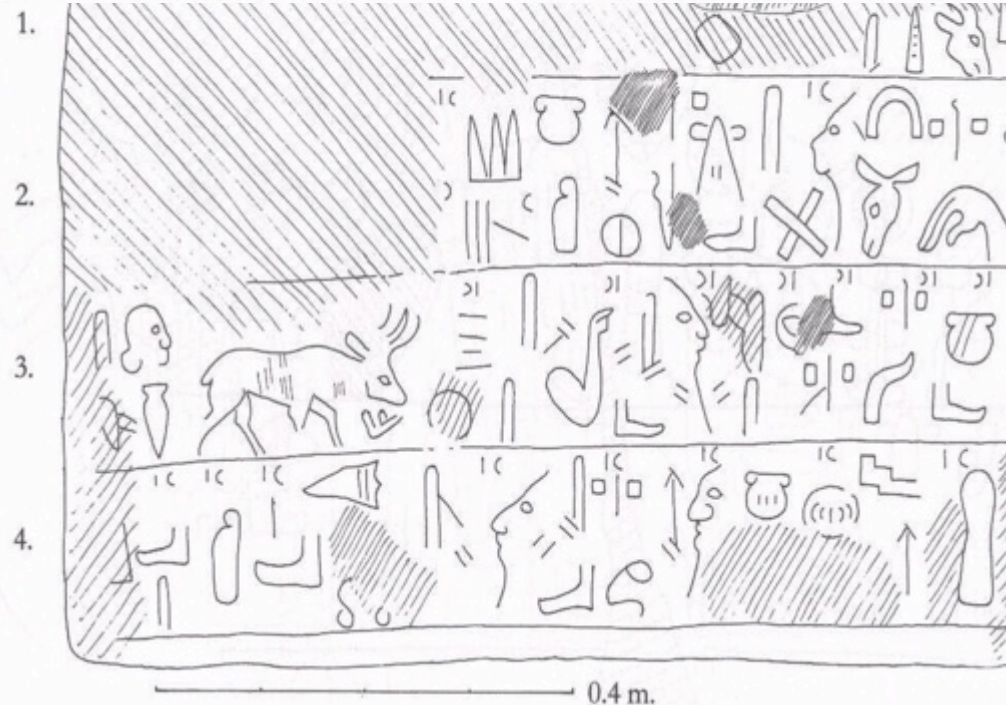

ÇALAPVERDİ

Çalapverdi Yazıtları

üzerinde Luvi hiyeroglifi ile yazılmış yazıt bulunan iki blok Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesinin Çalapverdi köyü yakınlarında bulunmuştur. 1926 yılında bulunan bloklar 1934 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne taşınmıştır. Oldukça hasarlı olan üçüncü bir blok ise yerinde bırakılmıştır. Oldukça kötü durumda olan yazıtların içeriği belirsizdir. Birçok benzer bloktan oluşan büyük bir yazıtın parçaları oldukları düşünülür. M.Ö. 9.–8. yüzyıllara tarihlenmiştir. Blokların boyutları 71 x 96 ve 66 x 84 cm'dir.

KARABU

Karaburna Kaya Yazıtı Nevşehir ilinin Hacıbektaş ilçesinin Karaburna köyünün yakınındadır. Literatüre eski ismiyle Karaburun olarak girmiştir. Köyün güneyindeki 90 metre yüksekliğinde üstü düz tepede bulunan eski bir kale kalıntısının doğu yönünde yer alan geçitin sol tarafındaki kayalık yüzeydedir. Luvi hiyeroglifi ile yazılmış uzun bir yazıdır. İyi korunmuş 3 satırlık yazıtın 30 cm kadar yukarısında küçük bir başlık halinde yazıyı işleyen kişinin imzası da vardır (aşağıdaki son resim) ve "Katip Wana" olarak tercüme edilmiştir. Hawkins yazıtın, "Kral Sipi" ve "Ni'nin oğlu Sipi" arasında buradaki kalenin onarımıyla ilgili olarak yapılan bir sözleşme olduğunu belirtir. Yazıtta, yazıtı zarar verecek olanlar uyarılır ve Ay tanrısının intikamı ile tehdit edilirler. "Sipi" adına başka hiçbir kaynakta rastlanmamıştır. Tabal döneminin yerel bir yöneticisi olma ihtimali yüksektir. M.Ö. 8. yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir.

Aksaray Steli

Ön yüzünde Fırtına Tanrısı kabartması, arka yüzünde ve yanlarında Luvi hiyeroglif yazıtın son 5 satırı bulunan bir stelin alt kısmıdır. Son satır stelin önüne kadar devam ederek tanrı kabartmasının altında bir çizgi oluşturur. Stel bugünkü haliyle yaklaşık 88x90x39 cm boyutlarındadır. 1976 yılında Aksaray'da bir iş yeri inşaatı için yapılan kazılarda bulunmuştur. Yazıt Topada anıtında da geçen Kiyakiyas adlı bir hükümdar tarafından yaptırılmıştır. Kiayakiyas'ın, MÖ 718'de Asur Kralı II. Sargon tarafından tahttan indirilen Asur kaynaklarından bilinen Kiakki ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir. Böylece stel MÖ 8. yüzyılın sonuna tarihlenmektedir. Şu anda Aksaray Müzesi'ndedir.

C

B

A

D

BURUNKAYA

Burunkaya
Aksaray

- Yagri
- Gavurkale
- Karga
- Kayalipinar
- Altinyayla
- Havuzkoy
- Savcili
- Malkaya
- Çalapverdi
- Karabuma
- Sultanhanı
- Kululu
- Erkilet
- Bahçe
- Kayseri
- Hisarcik
- Sivasa
- Topada
- Keslik
- Tekinderbent
- Karakuyu
- Sirzi
- Gürün
- Darende
- Palanga
- Aslantas
- Ispikçür
- Kötükale
- Arslan
- Yalbur
- Köylütolu
- Akaray
- Gölüdag
- Egniköy
- Fraktin
- Tasci
- Imamkulu
- Gezbeli
- Karahöyük
- Izgin
- Veliisa
- Andava
- Nigde
- Bor
- Emirgazi
- Porsuk
- Bulgamaden
- K. Maras
- Boybeypinari
- Malpin
- Hatip
- Fasillar
- Kizildag
- Karadag
- Ivriz
- Karatepe
- Domuztepe
- Zinci
- Sakçagözü
- Hemite
- Sirkeli
- Yesemek
- Çagdin
- Körkün
- Birecik
- Kelekli
- Karkamis
- Tel Ahm
- Emenek
- Keben
- Çime
- Kirçoglu
- Tuleil
- Tel Tayinat
- Tel Açana
- Aleppo

Luvi hiyeroglifi ile yazılmış kaya yazıtı Aksaray ilinin doğusunda yer alan Gücünkaya köyünün yakınlarındaki Burunkaya olarak bilinen tepede yer alır. Baş aşağı duran yazıtın üzerinde yer aldığı kaya parçasının tepeden kopup düştüğü sanılmaktadır. 1971 yılında Oğuz Demir tarafından bulunmuştur. Tek satırdan oluşan yazıtın 2011 yılı öncesinde kasten tahrip edildiği belirlenmiştir. Karadağ ve Kızıldağ yazıtlarında olduğu gibi Kral Hartapu'dan bahsetmektedir. David Hawkins yazıtın olası çevirisini "Bura[da] Fırtına Tanrısının sev(diği)(?) Büyük Kral Hartapu, Büyük Kral, Kah[raman] Mursili'nin [oğlu ...] cezasını verdi/verecek." şeklinde verir. Hartapu adının bölgedeki bir kaç farklı anıtta yer alması hükmettiği ülkenin büyüklüğü hakkında bir dereceye kadar fikir vermektedir. Kızıldağ gibi anıt M.Ö. 8. yüzyıla tarihlenir.

İVRİZ

Ivriz

- Gavurkale
- Yagri
- Savcili
- Malkaya
- Çalapverdi
- Altinyayla
- Havuzköy
- Karakuyu
- Sirzi
- Karabuma
- Sultanhanı
- Kululu
- Erkilet
- Bahçe
- Kayseri
- Sivasa
- Hisarcik
- Gürün
- Topada
- Tekirderbent
- Darende
- Burunkaya
- Keslik
- Kurubel
- Palanga
- Aksaray
- Göllüdag
- Imamkulu
- Aslantas
- Ispikçür
- Kötükale
- Arslan
- Veliisa
- Egriköy
- Fraktin
- Tasci
- Gezbeli
- Andaval
- Çiftlik
- Karahöyük
- Izgin
- Nigde
- Bar
- Emirgazi
- Porsuk
- Bulgamaden
- K. Maras
- Boybeypinari
- Malpinari
- Fasillar
- Hatip
- Kizildag
- Karadag
- Karatepe
- Domuztepe
- Sakçagözü
- Hemite
- Sirkeli
- Zinciri
- Çagdin
- Yesemek
- Körkün
- Emenek
- Keben
- Çime
- Tuleil
- Tel Tayinat
- Kirçoglu
- Tel Açana
- Aleppo

İvriz:

İvriz I kabartması, Konya-Ereğli'sinde İvriz adlı köyün yakınındaki bir su kaynağının başında kayalık dikey bir yüzeydedir.

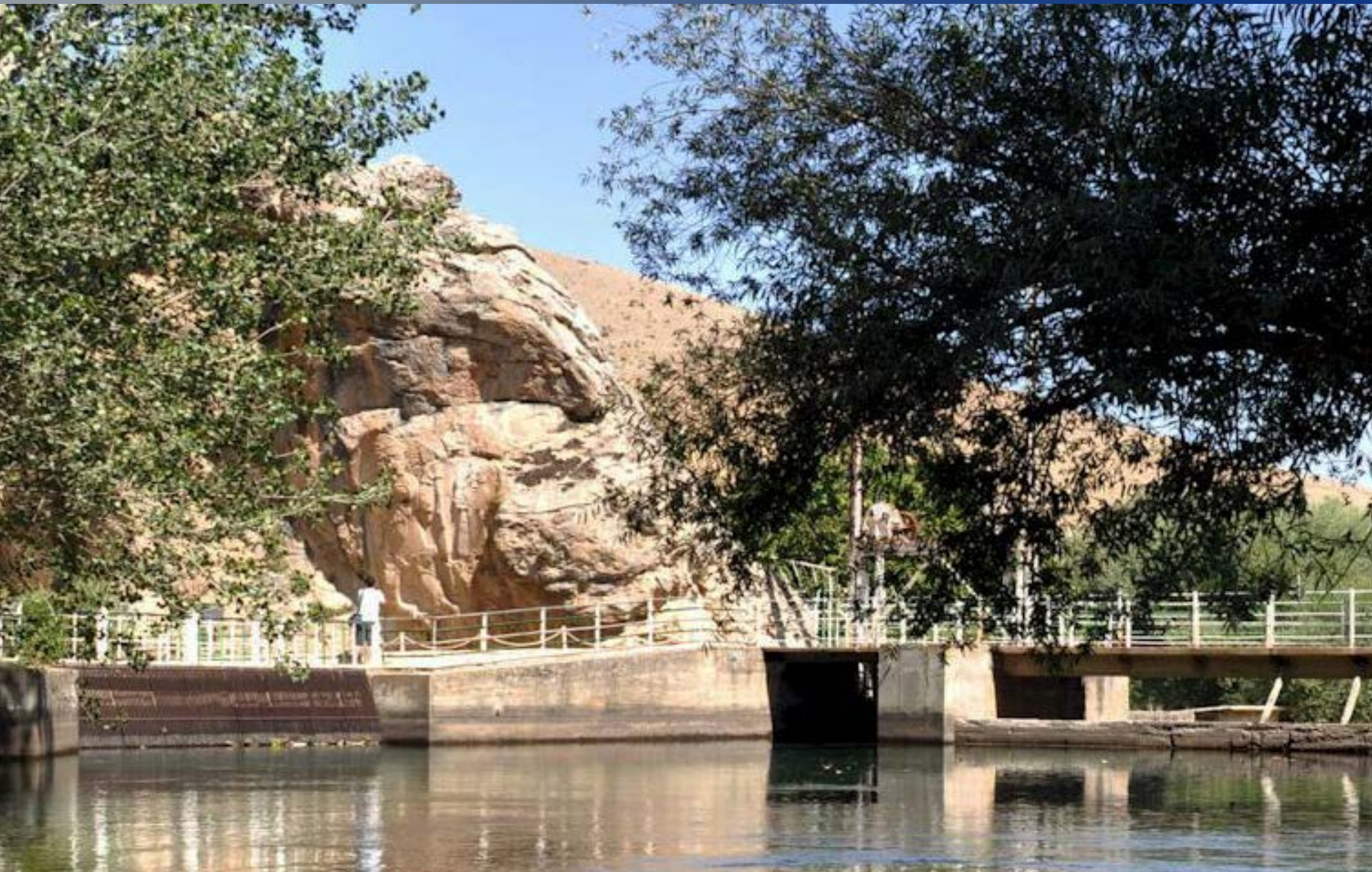
19. yy. gezginleri sayesinde arkeoloji literatürüne giren İvriz kaya anıtını oluşturan 4.20 m. büyüklüğündeki kabartma, Orta-Güney Anadolu'daki Aramileşmiş GH yapıtlarının anıtsal bir örneğidir.

Bu yüzyılın başlarında, aynı mevkiide daha ileride, dar bir boğaz üzerinde, yazıtı olmayan ikinci bir kabartma daha bulunmuştur. Aynı konunun "tanrı ve kral" yontulmuş. İvriz II anıtı daha çok eskiz niteliğindedir.

Ayrıca 1972'de Bier, L. "A Second Hittite Relief at Ivriz" JNES Vol 35. pp. 115-126. tarafından bir başka kabartma daha tespit edilmiştir. Y. 110 bir alanda 90 cm g. bir kabartmada iki figür ve bir hayvan.

Son yıllarda ise A. Dinçol tarafından burada bulunan heykel parçaları yayınlanmıştır (Tel Aviv)

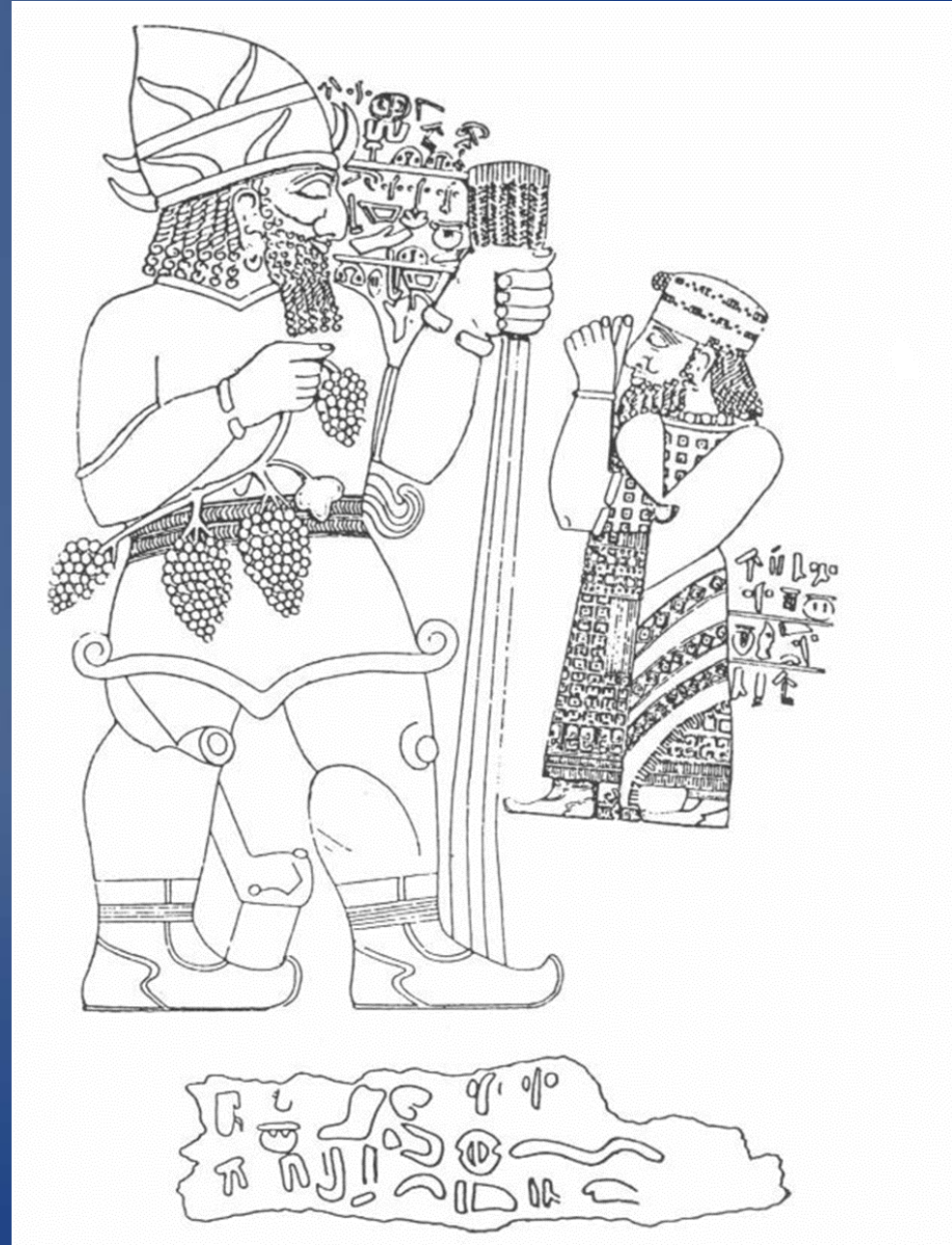
Garstang, J., 1929, The Hittite Empire. London.
Gelb, I., 1939, Hittite Hieroglyphic Monuments. Chicago
Bossert, H.Th, 1942: Altanatolien. Kunst und Handwerk in Kleinasien von den Anfängen. Berlin.
Akurgal, E. 1961, Kunst der Hethiter. München.

İvriz Anıtı

Anıt, Konya'nın Ereğli ilçesine 12 km. uzaklıktaki İvriz köyü yakınlarında bulunmaktadır. Kabartma yaklaşık 4.20 metre yüksekliğinde ve 2.40 metre genişliğindedir ve büyük bir kaynağın yanındaki kaya duvarlara oyulmuştur. Tuwana Kralı Warpalawas'ı bir elinde buğday başakları, diğer elinde üzüm salkımı tutan tanrı Tarhunza'ya taparken gösterir. Yerel Fırtına tanrısının karşısında tapınma pozisyonunda bir kral tasvir edilmiştir. Tanrının başının önünde ve kralın arkasında HH yazıt gözlenmektedir. Tanrının Fırtına Tanrısı DTarhu, kralın da bölgenin kralı Varpalavas olduğu anlaşılmaktadır. Tanrının elindeki başaklar ve üzüm salkımları, aynı zamanda bitkilerin de tanrısı olduğunu göstermektedir.

Yüksek kabartma ve konturları çok açık ve yuvarlak hatlarla işlenmiş tanrı ve kral yüzyüze ve farklı seviyelerde işlenmiştir. Tanrının ve kralın bastığı yer seviyeleri farklıdır. Tanrı daha tıknaz ve kuvvetli olarak betimlenmiştir. Özellikle kol ve bacak şeklinin Hitit 2. binyıl kabartmalarını anımsatmaktadır. Tanrının dizleri açıkta bırakan kısa kollu, V yakalı bedene yapışık giysisinin eteğinin uçları birer volütle sona ermektedir. Tanrının kemeri Frig kemerlerine benzemektedir.

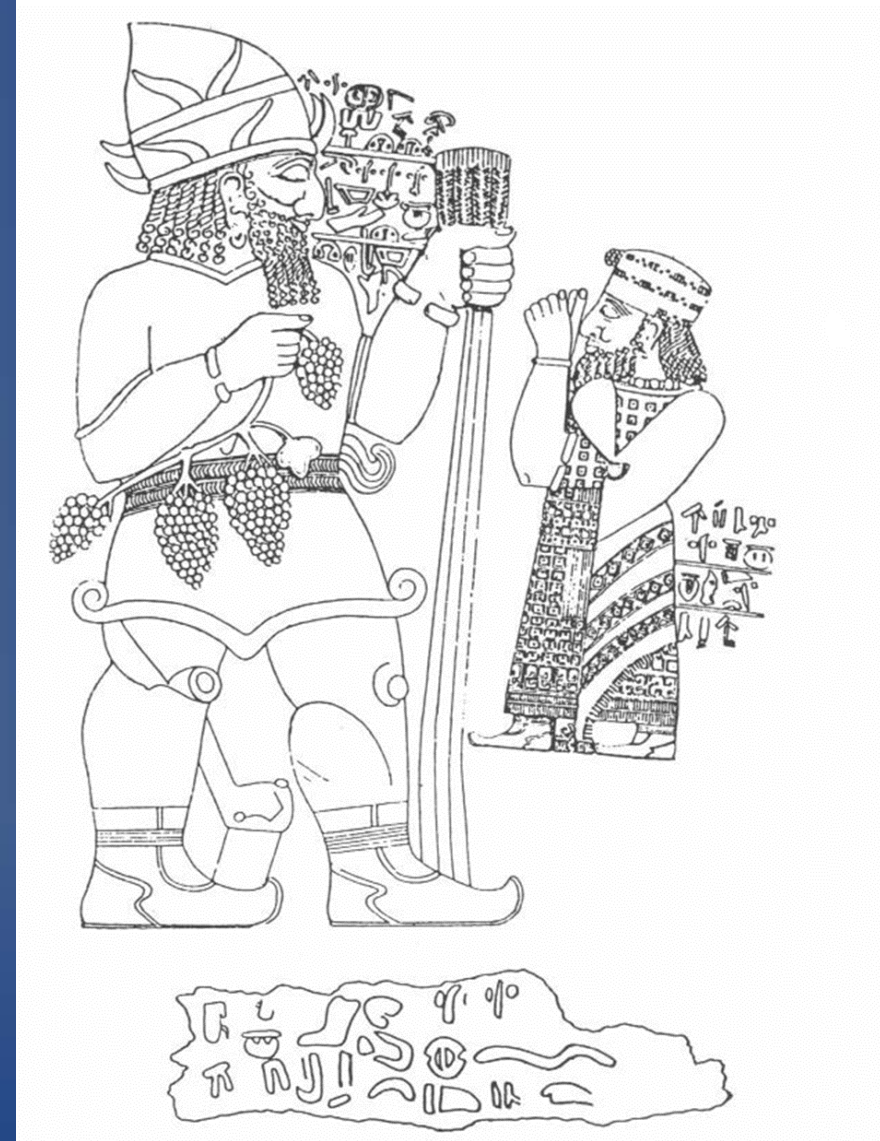

Anıtın **su kenarında** olması başlıbaşına bir **Hitit geleneğini** yansıtmaktadır. Her iki kabartmanın ucu sivri ayakkabıları, 2. bin yıl Anadolu sanatından GH sanatına geçen ikonografik özelliklerdir. Yürüyüş pozisyonu ve giysisinin görsel ayrıntıları **HİÇ sanatının** özelliklerini anımsatmaktadır. En dikkat çekici unsurlar başlarda görülmektedir. Tanrının üç sıra boynuzlu konik başlığı, spiral bukleler halindeki sakallar **Sam'al'daki Hadad** heykelini anımsatır, ki **Arami** özellikleri göstermektedir.

Kralın elbisesinin geometrik bezekleri, etek kısmı püsküllü uzun giysisi ve ucu saçaklı şalı Arami motifleridir. Şalını mantosuna **Frig** tipi bir **fibula** ile tutturmuştur. Kralın başlığı da farklıdır. Birbirine paralel yatay boncuk dizileriyle süslü başlığının önünde muhtemelen bir broş bulunmaktadır.

Kralın, bir ellerini **dua jestinde** kaldırması, tek Hititli motiftir.

Bu anıtı yaptıran kral Warpalavas III Tiglatpileser'in (730) yıllıklarında Tuhana kralı **Urballai** olarak geçmektedir.

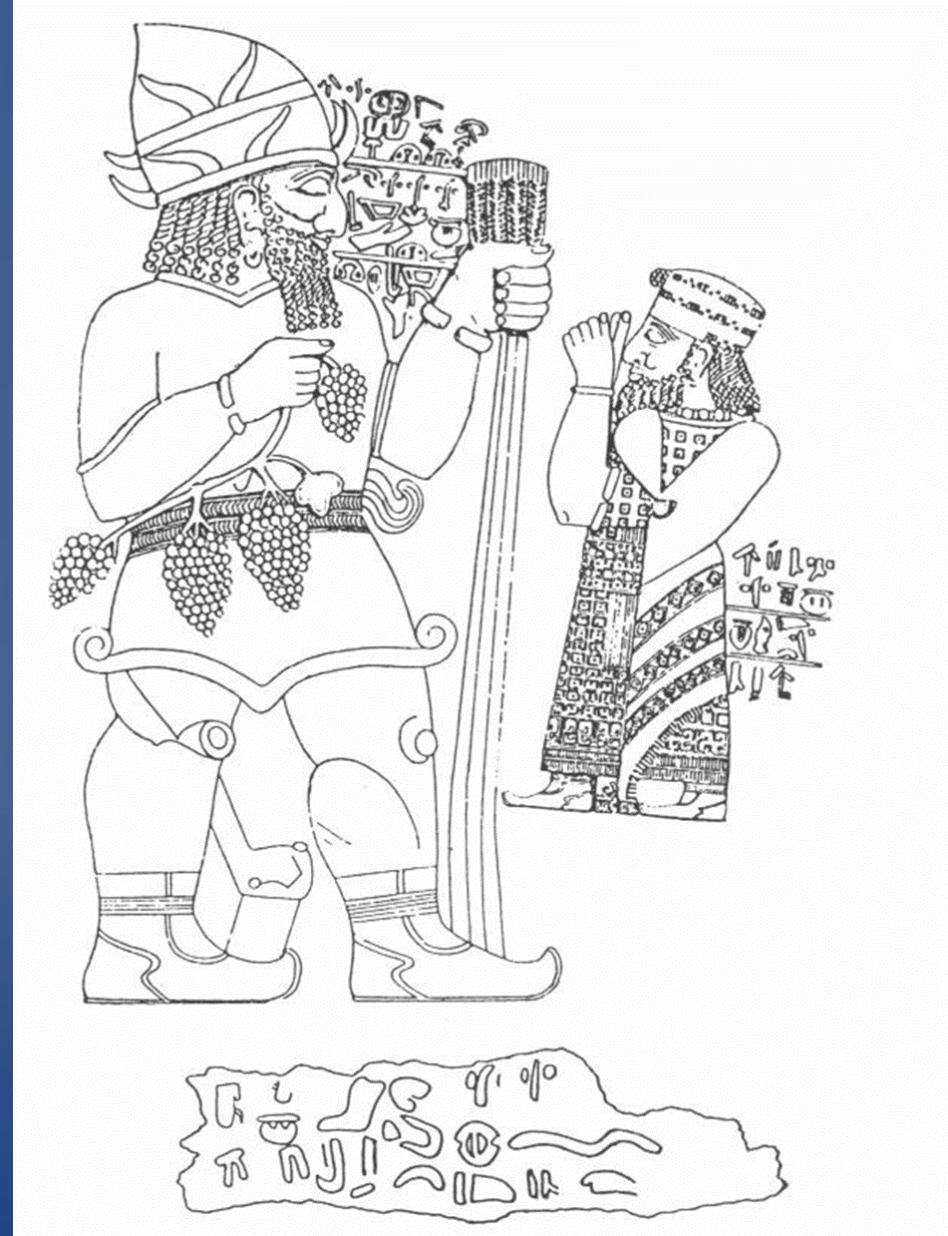

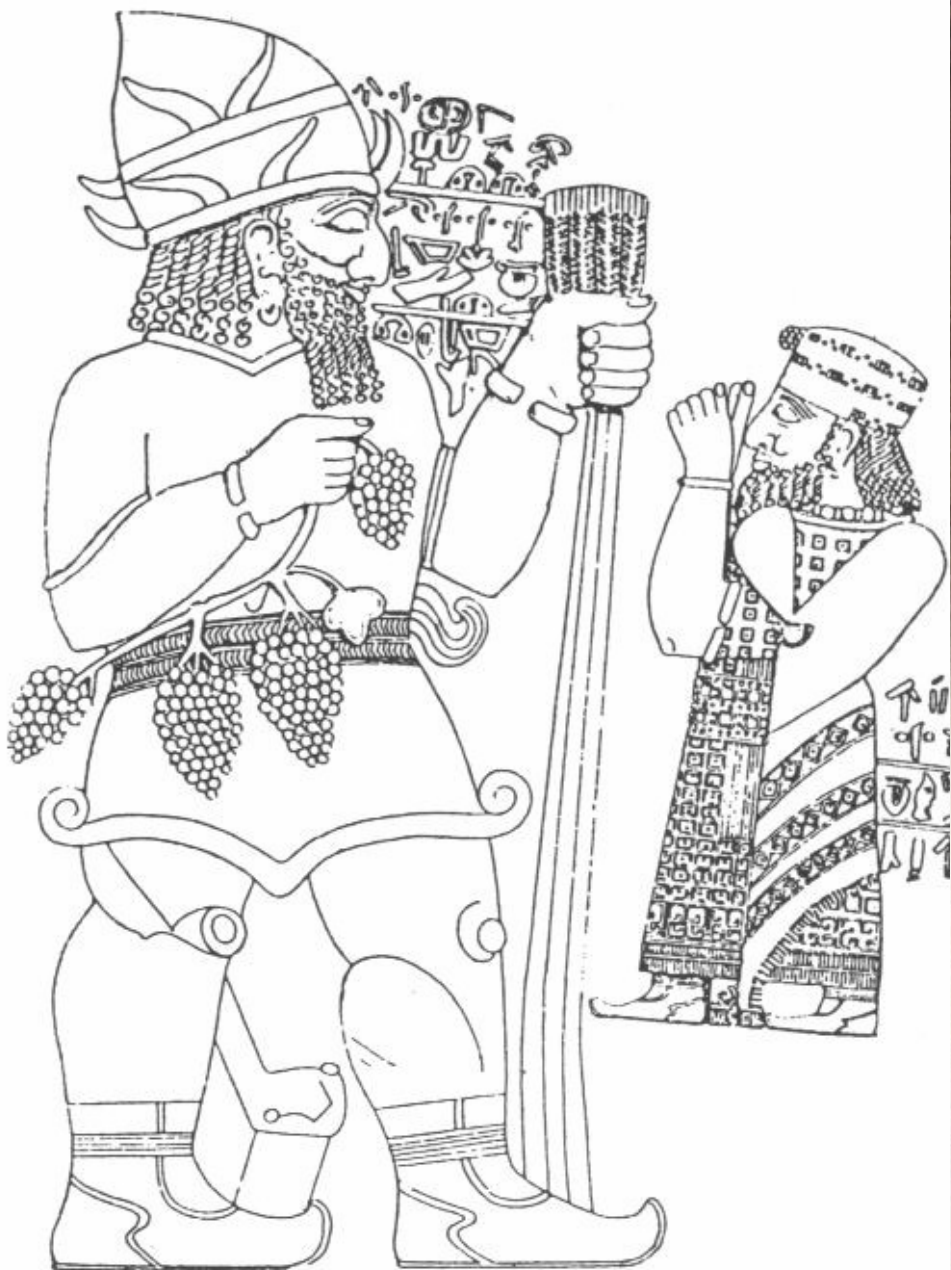
TANRI, kutsallığın simgesi olan BOYNUZLU BİR Miğfer TAKAR. Tarhunza'nınkinden oldukça küçük olan kral figürü, özenle giyinmiş ve tapınan bir duruşla karşımıza çıkmaktadır. Tuwana Kralı Warpalawas, Asur kaynaklarında Urballa olarak bilinir. En azından MÖ 738-710 yılları arasında iktidardaydı, dolayısıyla anıt MÖ 8. yüzyılın ikinci yarısına tarihleniyor. Adı Bor ve Bulgarmaden anıtlarında da geçmektedir.

Tanrının önünde üç satırlık hiyeroglif Luvi yazıtları (Hawkins tarafından) şu şekilde çevrilmiştir:

"Bu, Warpalawas'ın büyük Tarhunzalarıdır. Onun için uzun(?) Sahana(?) koysunlar". Kralın arkasında üç satır: "Bu, Kahraman Warpalawa'nın görüntüsüdür ..."Üçüncü, tek satırlık bir yazıt, daha önce suyla kaplı olan kayanın dibinde yer almaktadır.

Şöyle yazıyor: "Tiyamartus Warpalawas'ın sevgilisi[ved? ...] onu oymuş ...". Katibin kitabesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, kabartmanın yakınında, diğer anıtların parçaları gibi görünen en az üç tane daha yazıtlı kaya parçası bulunmuştur.

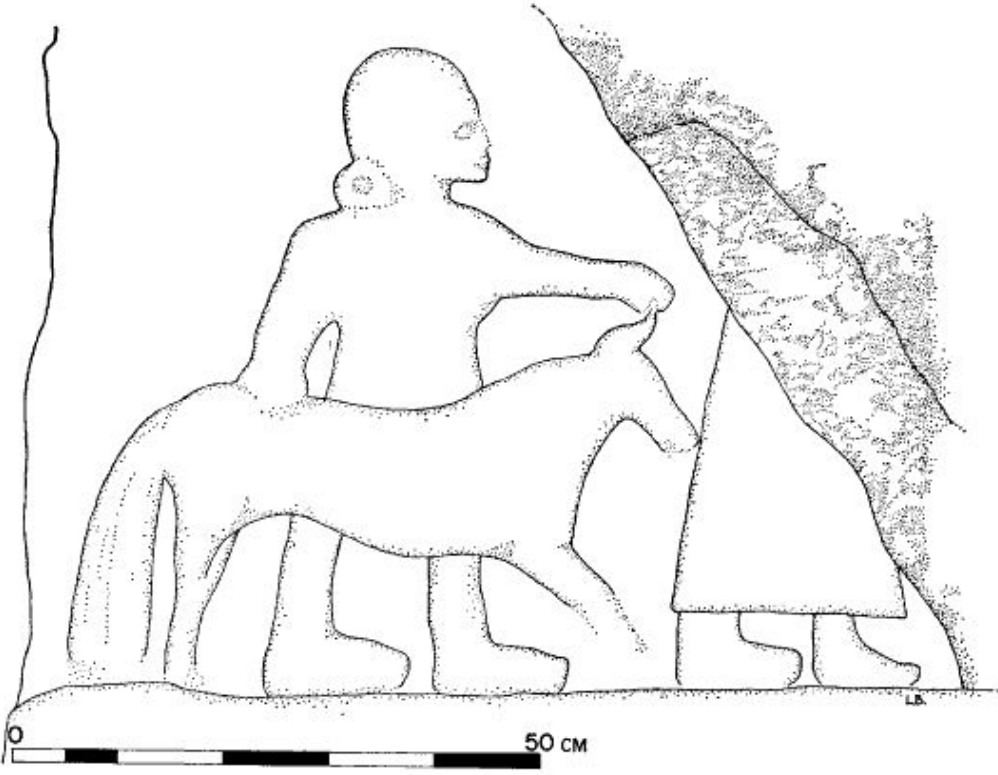

Firtina Tanrısı DTarhu

Üçüncü bir kabartma ise köylüler tarafından ancak 1972'de, yolun yaklaşık 15 metre yukarısında, İvriz kabartmasından derenin 100 metre kadar yukarısında bulundu. Çok düz bir şekilde oyulmuş, sadece bir santimetre derinliğinde, kısa etekli bir adam(?) bir hayvanı sağa doğru götürüyor ve uzun tunik giyen başka bir kişiyi takip ediyor. Uzun giysili öndeki kişinin üst kısmı kırık kaya nedeniyle eksik. Hayvan bir at, bir köpek olabilir, ancak bunun bir kurban sahnesi olduğu düşünüldüğünden boğa olması daha muhtemeldir. Yan tarafında bazı oymalı basamaklar bulunan düz, raf benzeri oyulmuş kaya, bir ritüel yeri önerebilir. Rölyef, biçimsel olarak büyük İvriz kabartmasından daha eski bir döneme işaret etmektedir.

1986 yılında İvriz rölyefinin 75 m kadar yukarısında, sulama kanalı yapımı sırasında bir stel parçası bulunmuştur. Stelin sadece alt bölümü kalmıştır ve ön yüzünde bir rölyef, arka ve sağ yan yüzlerinde Luvi hiyeroglifi ile yazılmış bir yazıt (İVRİZ 2), sol yan yüzünde ise Fenikece bir yazıt bulunur. Bu yazıt da Kral Warpalawa'dan bahseder. Her iki parça da Ereğli Müzesindedir.

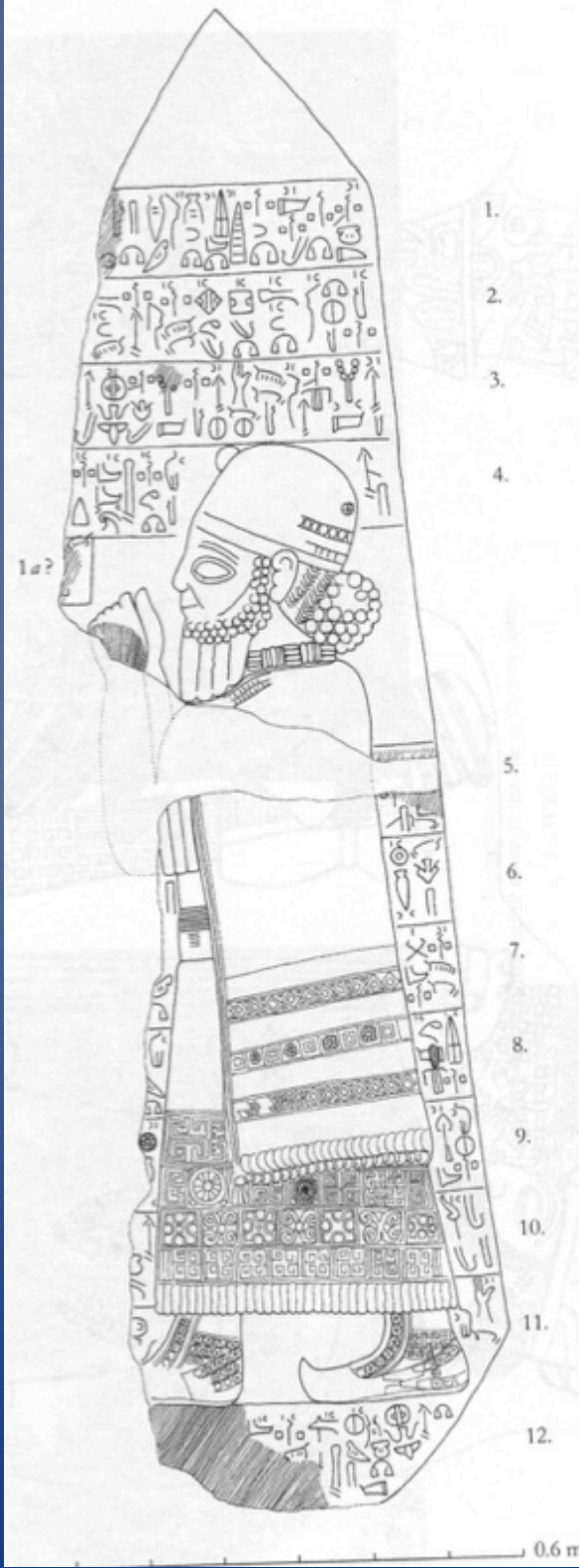
Warpalawas

BOR

Nigde
Bor

- Karga
- Gavurkale
- Yagri
- Kayalipinar
- Altinyayla
- Havuzköy
- Savcili
- Malkaya
- Çalapverdi
- Karabuma
- Sultanhani
- Kululu
- Erkiyet
- Bahçe
- Kayseri
- Hisarçik
- Sivasa
- Topada
- Tekirderbent
- Karakuyu
- Sirzi
- Burunkaya
- Aksaray
- Keslik
- Gölüdag
- Vellisa
- Egniköy
- Praktin
- Tasçi
- Imamkulu
- Gezbeli
- Darende
- Palanga
- Aslantas
- Ispokçür
- Kötükale
- Arslan
- Köylütolu
- Emirgazi
- Karahöyük
- Izgin
- Eftatunpinar
- Hatip
- Fasillar
- Kizildag
- Karadag
- Ivriz
- Porsuk
- Bulgarnaden
- K. Maras
- Boybeypinari
- Malpin
- Karatepe
- Domuztepe
- Hemite
- Sirkeli
- Zirciri
- Sakçagözü
- Yesemek
- Körkün
- Çagdin
- Ermenek
- Keben
- Çime
- Karasu
- Birecik
- Kelekli
- Karkamis
- Tel Ahm
- Kirçoglu
- Tuleil
- Tel Tayinat
- Tel Açana
- Aleppo

Bu krala ait bir başka eser **Bor stelidir.**

Bor steli/Kemerhisar

Kemerhisar'da bulunmuştur. HH yazıtında Warpalavas'ın adı geçmektedir. Kral İvriz'de olduğu gibi aynı pozisyonda, Arami stilini ortaya koyan bütün özellikleri ile; zengin bezemeli uzun entari, şal manto ve sivri uçlu ayakkabıları ile betimlenmiştir.

Yazılı belgelerin ışığında 738-710 tarihlerinde krallık yapmış olmalıdır. Böylelikle İvriz ve Bor steli Sam'al Barrakab dönemi yapıtları ile çağdaş olduğu anlaşılmaktadır.

Stel

Bazalt

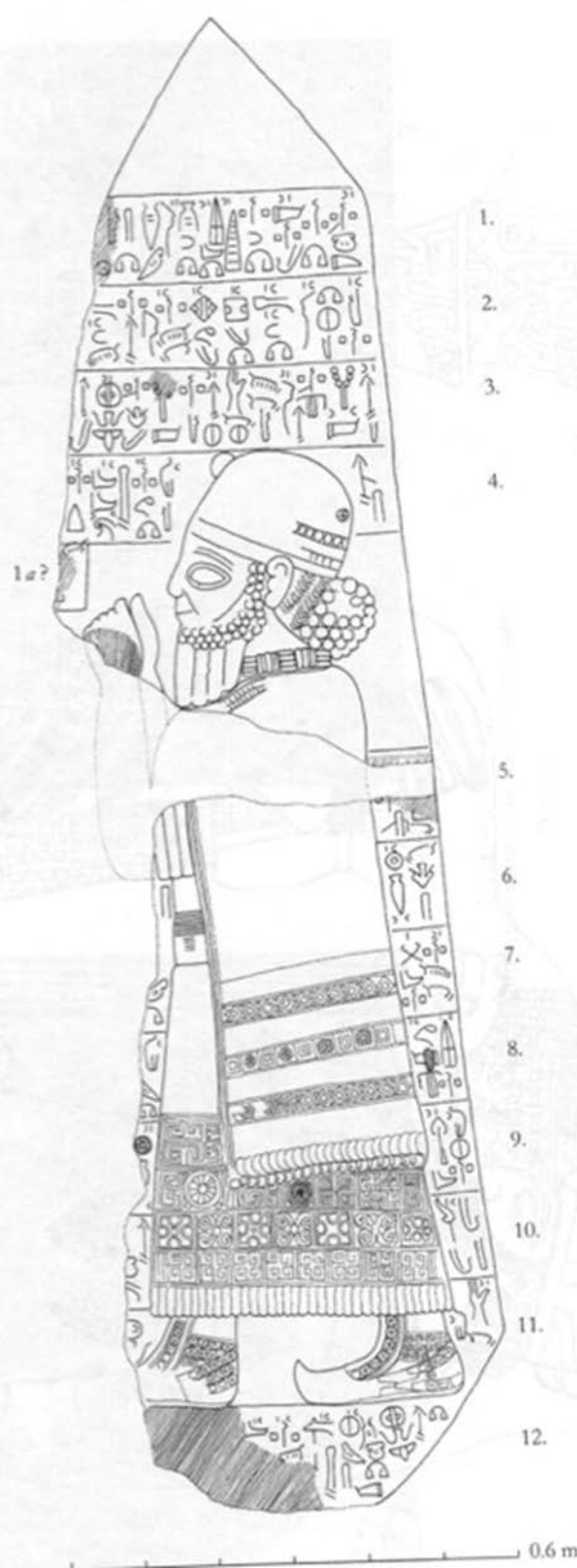
2 parçadan oluşuyor

üst p. y. 75; alt p. 82, k. 40 cm.

İstanbul

GH III

Bor Steli, kralın adından dolayı Warpalawas Steli olarak da bilinir. İlk olarak Bor'da görüldüğü bildirilmekle birlikte stelin ilk olarak 1860 yılında Niğde'nin Kemerhisar ilçesinde ev yapımı için yapılan kazıda bulunduğu söylenmektedir. Stel iki parçaydı ve tek parça olarak restore edildi, ancak bilim adamları, iki parça arasında çok fazla boşluk bıraktığı için restorasyonun yanlış olduğuna inanıyor. Önerilen doğru şekil, Hawkins'in resminde ve steli yaklaşık 2 metre yüksekliğe koyan aşağıdaki çizimde gösterilmektedir. Stel, İvriz'deki sahneye benzer şekilde Tuwana Kralı Warpalawas'ı dua ederken göstermektedir. Warpalawa'nın adı Bulgarmaden yazıtında da geçmektedir. Bu stelin, MÖ 8. yüzyılın ortalarına denk gelen saltanatının erken dönemlerine ait olduğu tahmin edilmektedir.

Yazıtın olası bir çevirisi (Hawkins tarafından):

Ben Warpalawa, Tuwana kralı, Hükümdar, Kahraman,
[Hükümdar Muwa]ha[rani'nin] oğlu.

Bu üzüm bağını ben kendim ekdim,
ve bağın Tarhunza'sını ben diktim.

Benim için o iyi yürüyecek,
ve burada beni hoşnut ettiği yıl,
bana 100 ölçek ... (ve) 100 ölçek şarap verecek.

Kral olduđum yıl,
o yıl düşmanlarımı ayaklarımın altına koydu,
Tarhunza.

...

ve Tarhunza bana uzun günler bahşetsin!

Niğde Hava Tanrısı Steli

Kalaç, M. 1979, "Niğde'de Bulunan Bir Hava Tanrısı Steli". VIII. TTK. I. Cilt, s. 239-243

Eski adı Çelebi Hüsamettin Bey yeni adı Dışarı Camii olan XVI. yy.'a ait bir camiinin restorasyonu sırasında, giriş kapısının önünde eskiden eşik taşı olarak kullanılmış. *Granit*

218; g. 100 ve k. 33 cm.

Üst kısmı yuvarlak sütun şeklinde.Ön yüzünde sağa doğru ilerleyen ve kanatlı güneş kursu altında, sakallı bir hava tanrısı kabartması ve sağ yüzünde de dört satırlık bir HH kitabe vardır. Tanrı sol elinde üç çatallı bir yıldırım demeti, sağ elinde de çiftte balta tutmaktadır. Ön yüzün alt kısmında tanrının iki bereket sembolü, yani İvriz'de olduğu gibi, uzun sapları aşağı doğru sarkan buğday başağı ve solda da üzüm salkımları tutmaktadır. Tepesinde topuzu bulunan boynuzlu bir başlık giymektedir.

Omuzlara kadar sarkan saçları ve uzun sakalı sık bukledir. Kısa kollu elbisesinin eteği saçaklıdır. Oldukça geniş olan kemeri önde sarkan püsküllüdür. Sivri uçlu ayakkabıları ve konçlu çoraplıdır.

Yazıtta Hava Tanrısı Tarhunta ve Kral Warpalavas'ın adı geçmektedir.

Stelin yan tarafında 4 satırlık luvi hiyeroglifli bir yazıt vardır: "Bu Tarhunzas Muwahanis [ma]de(?), Kahraman, Tarhunzas (ve) tanrılar tarafından sevilen Kral, Hükümdar Warpalawas'ın oğlu, Kahraman " (Hawkins). Tuwana Kralı Warpalawas, İvriz, Bor, Bulgarmaden anıtlarından da bilinmektedir. Muvaharani'nin oğlu olan stel MÖ 8. yüzyıl sonu veya 7. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Şu anda Niğde Müzesi'ndedir.

Yuvarlak taş kaide 1906'da Niğde'de bir evin temellerinden çıkarılmıştır. Üzerindeki Luvi hiyeroglifli kısa yazıtta "Bu taş Saruwanis onun heykelini yaptı" (Hawkins) yazıyor. Bunun bir heykel kaidesi olması muhtemeldir. Saruwanis, Nahitiya (Niğde) hükümdarıydı ve Andaval'ın da yazarıdır. MÖ 8. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir. Şu anda Eski Doğu Müzesi'ndedir.

1.
2.
3.
4.

1. 𐎗𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣
2. 𐎗𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣
3. 𐎗𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣
4. 𐎗𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣𐎠𐎢𐎣

Keşlik Yayla

Yuvarlak tepeli stel, 1962 yılında Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesi yakınlarındaki Keşlik köyünün kuzeyindeki bir yaylada bulunmuştur. İvriz'dekine çok benzer bir sahnede Fırtına Tanrısı Tarhunza'yı elinde üzüm ve uzun saplı buğdayla gösterir. Yaklaşık 1.5 metre yüksekliğindeki stel, kabartmanın zemininde ve yanlarında oldukça yıpranmış ve okunamayan yaklaşık 9 satırlık yazıt izlerine sahiptir. Warpalawa'nın anıtlarıyla benzerliklere dayanarak Tuwana krallığı zamanlarından olduğu düşünülüyor. MÖ 8. yüzyılın ikinci yarısı. Stel şu anda Niğde Müzesi'ndedir.

Andaval

Andaval kabartması

Gelb, İ., 1939, Hitit Hiyeroglif Anıtları. Chicago

Bossert, H.Th, 1942: Altanatolien. Kleinasien von den Anfängen'de Kunst und Handwerk. Berlin.

Niğde'nin doğusunda. Muhtemelen bir yıldız parçası.

Nereden olduğu belli değil, Bir kilisenin eşliğine örülü.

Burada GH döneminde yerleşim yeri yok.

Bazalt. Dairemsi bir şekilde. C. 36 cm. Baş ve etrafı

çepeçevre HH yazıtlı.

GH III.

Kabartmalı ve görünür 4 satırlık yazıtlı bir stelin parçasıdır. İlk olarak 1890 yılında, Niğde'nin yaklaşık 9 km kuzeydoğusundaki Andaval (şimdiki Aktaş) köyünde bir kilisenin zeminine inşa edildiğini gören Ramsay tarafından bildirilmiştir. Daire şeklinde kesilmiş olup çapı yaklaşık 50 cm'dir.

"Şehrin efendisi Nahitiya hükümdarı Saruwanis" tarafından yazılmış bir steldir ve at seslerinden bahseder. Nahitiya, bugünkü Niğde'de bulunan şehrin adıdır.

Saruwanis, Tuwana Krallığı'nın bir kralıydı ve görünüşe göre Warpalawas'ın selefiydi. Saruwani'nin adı Niğde'de bulunan bir kaidede de geçmektedir.

MÖ 8. yüzyılın başlarına ait olduğu tahmin edilmektedir. Halen Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndedir.

Hattusas

Karga

Gavurkale

Kayalipinar

Yagri

Savcili

Çalapverdi

Altinyayla

Havuzköy

Malkaya

Sultanhani

Kululu

Karakuyu

Sirzi

Karabuma

Erkilet

Bahçe

Kayseri

Hisarcik

Sivasa

Topada

Tekirderbent

Gürün

Darende

Palanga

Asiantas

Ispekçür

Kötükale

Yalbur

Köylütolu

Burunkaya

Aksaray

Keslik

Kurubel

Göllüdag

Egriköy

Çiftlik

Nigde

Bar

Andava

Velisa

Emingazi

Praktin

Tasci

Imamkulu

Gezbeli

Karahöyük

Izgin

Eftatunpinar

Hatip

Fasillar

Kizildag

Karadag

Ivriz

Porsuk

Bulgamaden

K. Maras

Boybeypinari

Malpi

Karasu

Karatepe

Domuztepe

Hemite

Inciri

Sakçagözü

Sirkeli

Yesemek

Çagdin

Körkün

Birecik

Kelecli

Karkamis

Tel Ahm

Emenek

Çime

Keben

Kirçoglu

Tuleil

Tel Tayinat

Tel Açana

Aleppo

Göllüdağ

R.O. Arık, Türk Tarih Kurumu III, s. 4-5.

B. Tezcan, “1968 Göllüdağ Kazısı” TAD XVII-2 (1968) s. 211-220.

Bossert, H.Th, 1942: Altanatolien. Kunst und Handwerk in Kleinasien von den Anfängen. Berlin.

Niğde ili sınırları içinde, Niğde'nin 60 km kuzeyinde, Çiftlik bucağına bağlı Kömürcü köyünde. 2143 m. yükseklikteki eski bir krater gölü kenarında. R. O. Arık ve B. Tezcan tarafından kazılmış. Şu anda Alman Schirmer tarafından araştırılmakta.

İlk kez Kömürcü köyünden Civan Ali'nin Ali Candar'a verdiği bilgi ve onun da Ankara'da Nevşehir adlı bröşüre verdiği haberle tanıtılmıştır. H.Z. Koşay tarafından 1934'te yapılan bir günlük kazı ile burada bulunan aslan Kayseri Müzesine nakledilmiştir.

Sistemli kazılara 1968'de B. Tezcan tarafından başlanmıştır.

Dağın dört bir yanını saran elips şekilli şehir surunun üç kapısı açığa çıkarılmış, doğuda, kuzeybatıda ve güneydedir.

11

11 Plan von Babylon

Akropoldeki yapılar arasında birbirini dikey kesen yollar vardır. Burada andezitten yapılmış **bir çift kapı aslanı** çıkarılmış. Kayseri müzesinde sergilenmekte.

Aslanların bulunduğu yerde yapılan kazılarda saray veya mabed olması muhtemel binanın 112x268 m. boyutlarında, kapısı güneyde olan bir yapı çıkarılmış. Kapı aslanlarla, iç kapı ise sfenkslerle süslenmiştir. Ortada da dört yatmış aslanla süslü iki kaide vardır.

Girişten sonraki doğudaki odanın (no 2) kapısına yakın bir yerde baş kısmı proton olarak işlenmiş **bir aslan kabartması** bulunmuş.

İç girişteki kapının ön yüzünde birbirinin aynı olan protom tarzda işlenmiş **iki sfenks** kabartması bulunmuş.

Toplam olarak iki çift başlı aslan, iki aslan, iki sfenks ve iki sütun kaidesi olmak üzere sekiz plastik eser bulunmuş. Ayrıca şehir suru kapısına ait olabilecek iki aslan başı vardır.

Kapı aslanları:
dıştaki: y. 150, u. 196,
y. 128 cm.
sfenksler:
y. 68, u. 106, k. 35 cm.
Özellikle aslanların
çiçek yaprağı gibi
motifleri dikkat
çekmektedir.
1.47 cm.
Assurlaşmış GH 750-
700 GH III

KAPI ASLANLARI

Relief carving of a seated figure, possibly a deity or ruler, from the Temple of Isis at Philae, Egypt. The figure is shown in profile, facing left, with a prominent, rounded head and a beard. The carving is set against a rectangular stone block background. The stone is light-colored and shows signs of age and wear. The figure is seated on a throne or a similar structure. The background of the relief is a plain, rectangular block of stone. The entire piece is mounted on a wooden base.

Savcili

Çalapverdi

Altinyayla

Malkaya

Sultanhanı

Kululu

Karakuyu

Karabuma

Erkilet

Bahçe

Kayseri

Hisarcik

Sivasa

Tekinderbent

Topada

Burunkaya

Keslik

Kunubel

Aksaray

Göllüdag

Veliisa

Egriköy

Fraktin

Imamkulu

Tasci

Gezbeli

Andaval

Çiftlik

Nigde

Bor

Emingazi

Hatip

Porsuk

Bulgamaden

K. Maras

Ivriz

Kizildag

Karadag

Karatepe

Domuztepe

Hemite

Zinciri

Sakçagö

Sirkeli

Yesemek

Çagdi

Körkün

Çime

Emenek

Keben

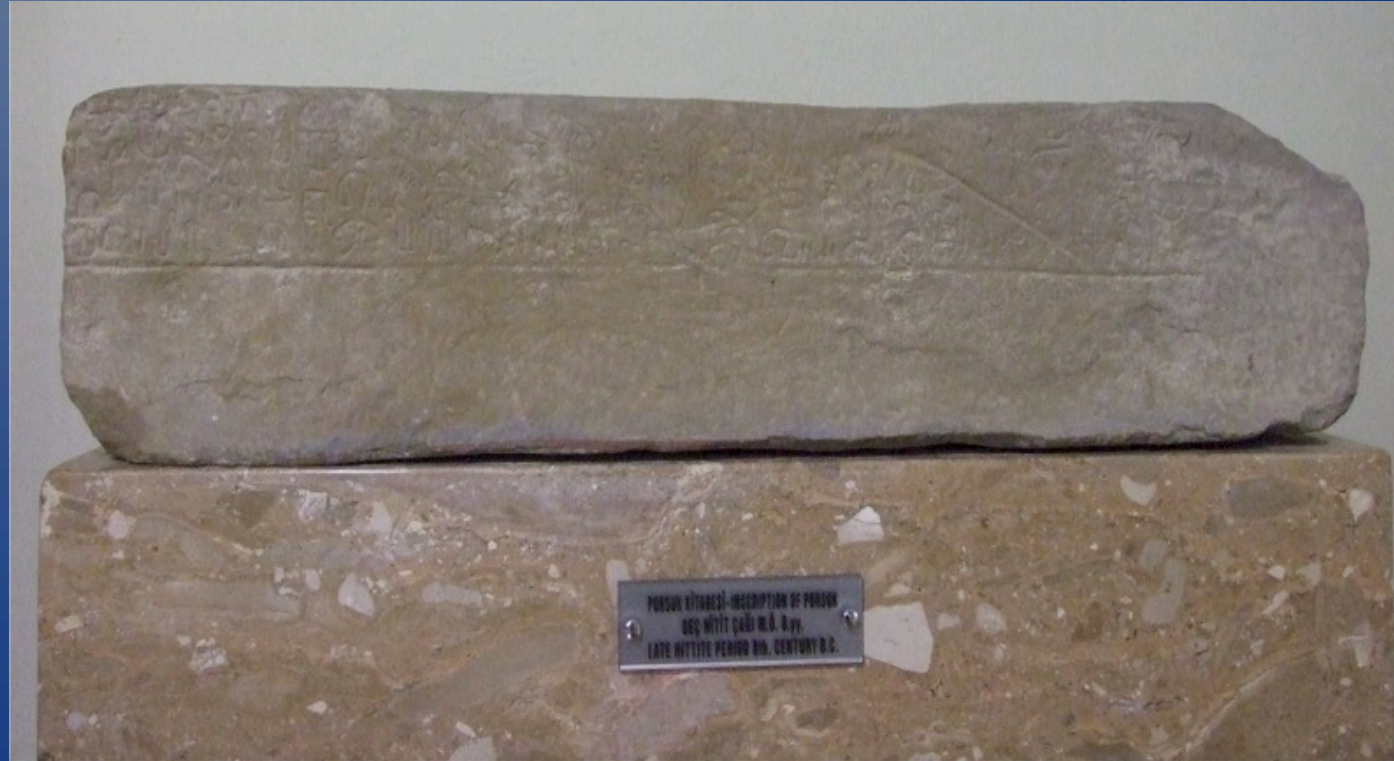
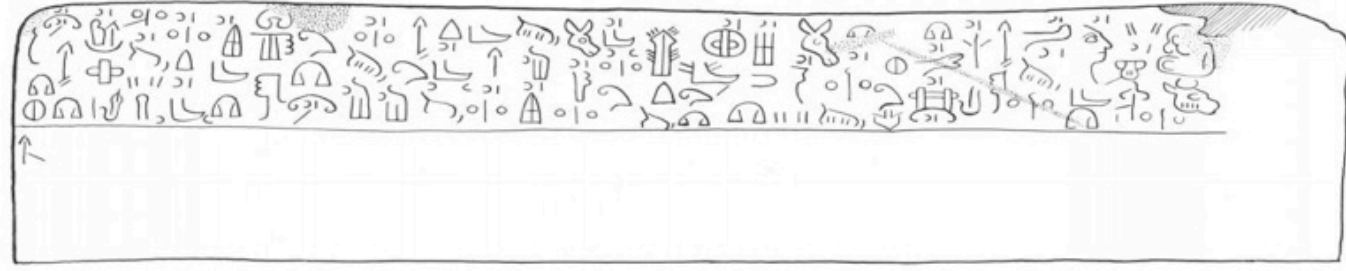
Veliisa Steli

Bazalt bir stelin alt parçası olup yaklaşık yarım metre boyunda ve enindedir. Üzerinde bir satırlık Luvice yazıt yer almaktadır. Tam buluntu yeri bilinmemekle birlikte, söylenenlere göre Niğde'nin 15 km kuzeyindeki Veliisa Köyü yakınlarından getirilmiştir. Korunmuş olan bir satırlık kısa yazı fazla birşey açığa vurmamakla beraber yazı formuna bakılarak M.Ö. 8. yüzyıl sonlarına ait olduğu ileri sürülmektedir. Niğde Müzesinde bulunmaktadır.

Porsuk Yazıtı

Ön yüzünde Luvi hiyeroglifi ile yazılmış tek satırlık bir yazıt bulunan kireçtaşı yapı bloğu 1,30 m. uzunluğunda, 0,75 m. yüksekliğinde ve 0,5 m. kalınlığındadır. Niğde'nin Porsuk Köyünün biraz güneyindeki Zeyve Höyük yakınında 1960'dan daha önceki bir tarihte bulunmuştur. Yazıtın sahibi Parhwira'nın bir ordu komutanı olduğu belirtilmektedir. Geç Hitit dönemine ait olmakla birlikte daha net bir tarihlendirme mümkün değildir. Niğde müzesinde sergilenmektedir.

• Ajadunoyak

• Hattusas

• Karga

Kayalipinar

• Gavurkale

• Yagri

Altinyayla

• Havuzköy

• Beyköy

• Savcili

Çalapverdi

• Malkaya

• Afyon

• Karabuma

Sultanhanı

• Kululu

• Karakuyu

• Sirzi

• Yalbur

• Sivasa

• Bahçe

• Erkilet

• Kayseri

• Hisarolik

• Gürün

Darende

Palanga

Aslantas

• Ispekçür

• Köylütolu

Burunkaya

• Topada

Keslik

• Tekinderbent

Kurubel

• Kötükale

• Arslantepe

• Eflatunpinar

• Hatip

Emingazi

Göllüdag

• Veliisa

• Andaval

• Nigde

• Bor

Egriköy

• Çiftlik

• Fraktin

• Tasci

• Imamkulu

• Gezbeli

• Karahöyük

• Izgin

• Fasillar

Kiziladag

• Karadag

Ivriz

• Porsuk

• Bulgamaden

• K. Maras

• Boybeypınarı

• Malpınarı

• Karasu

Karatepe

• Domuztepe

• Hemite

• Sirkeli

• Zinciri

• Sakçagözü

• Çagdin

• Birecik

• Kelekli

• Karkamis

• Tel Ahmar

• Emenek

• Çime

• Yesemek

• Körkün

• Keben

Tuleil

Tel Tayinat

• Kirçoglu

• Tel Açana

• Aleppo

• Meharde

• Hama

Bulgarmaden Yazıtı

Kayalık bir yükselti üzerindeki kaya yazıtı Ulukışla ile Çiftehan arasındaki yolun güneyinde, Adana'nın Madenköy (Bolkar Maden veya Bulgarmaden olarak da bilinir) köyünün yakınındadır. Kilikya geçidinin (Toros Dağlarını aşan Gülek Boğazı) yaklaşık 20 km. kuzeybatısında, İvriz'in ise yaklaşık 30 km. doğusundadır. 1,5 m. uzunluğunda ve 1,3 m. yüksekliğinde bir alanı kaplayan Luvî hiyeroglifi ile yazılmış yazıt yoldan yaklaşık 400 m. kadar yukarıdadır. Tuwana kralı Warpalawa'nın vasalı olan hükümdar Tarhunaza'dan bahseder. Metinde Tarhunaza'nın Muti Dağını (olasılıkla Bolkar Dağı) Warpalawa'dan hediye olarak aldığı belirtilir. Tarhunaza Warpalawa'ya ve tanrılara teşekkür eder, ayrıca gelecek hükümdarlara adaklarda bulunmalarını önerir. Yazıt zarar verecek olanları lanetleyen koruyucu dua ile biter. M.Ö. 8.nci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

